

Rozsudek Nejvyššího soudu ČSR ze dne 03.10.1985, sp. zn. 11 To 72/85, ECLI:CZ:NS:1985:11.TO.72.1985.1

Číslo: 50/1986

Právní věta: Oprávněný nárok na náhradu škody je třeba snížit o částku, která byla v průběhu trestního řízení u obžalovaného zjištěna jako pocházející z trestné činnosti a poškozenému pravomocně v řízení podle § 80 odst. 1 tr. ř. vydána, třeba ji poškozený ještě nepřevzal.

Soud: Nejvyšší soud České soc. rep.

Datum rozhodnutí: 03.10.1985

Spisová značka: 11 To 72/85

Číslo rozhodnutí: 50

Číslo sešitu: 7-8

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Adhezní řízení

Předpisy: 140/1961 Sb. § 80 odst. 1

Druh: Rozhodnutí ve věcech trestních

Sbírkový text rozhodnutí:

Č. 50/1986 sb. rozh.

I. Oprávněný nárok na náhradu škody je třeba snížit o částku, která byla v průběhu trestního řízení u obžalovaného zjištěna jako pocházející z trestné činnosti a poškozenému pravomocně v řízení podle § 80 odst. 1 tr. ř. vydána, třeba ji poškozený ještě nepřevzal.

II. Úroky z prodlení jsou příslušenstvím nároku poškozeného na náhradu škody. Uplatněný nárok na náhradu škody lze upřesnit do doby, než se soud odebere k závěrečné poradě. Proto i odvolací soud přízná úroky z prodlení, jestliže poškozený řádně včas uplatnil nárok na náhradu škody a úroků z prodlení se domáhal až v odvolacím řízení.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ČSR z 3. 10. 1985 sp. zn. [11 To 72/85.](#))

K odvolání poškozeného B. P. Nejvyšší soud ČSR podle § 258 odst. 1 písm. f), odst. 2 tr. ř. částečně zrušil rozsudek městského soudu v Praze z 27. 6. 1985 sp. zn. 1 T 11/85 ve výroku, jímž byl tento poškozený odkázán s uplatněným nárokem na náhradu škody na řízení ve věcech občanskoprávních. Ve smyslu § 259 odst. 3 tr. ř. uložil odsouzenému M. H. podle § 228 odst. 1 tr. ř. povinnost zaplatit poškozenému B. P. částku 31 678,30,- Kčs s 3 úrokem od 28.6.1985. Podle § 229 odst. 2 tr. ř. odkázal poškozeného B. P. se zbytkem uplatněného nároku na náhradu škody na řízení ve věcech

občanskoprávních.

Z odůvodnění:

Rozsudkem městského soudu v Praze z 27. 6. 1985 sp. zn. 1 T 11/85 byl obžalovaný M. H. odsouzen pro trestný čin loupeže podle § 234 odst. 1, 2 písm. b) tr. zák. a další úmyslné trestné činy k úhrnnému trestu odnětí svobody na dobu osmi let, pro jehož výkon byl podle § 39a odst. 2 písm. c) tr. zák. zařazen do třetí nápravně výchovné skupiny. Dále mu byl uložen ochranný dohled v trvání tří let a byla mu uložena povinnost nahradit škodu způsobenou trestnou činností poškozeným Montážnímu podniku spojů Praha a J. V.; poškození L. S. a B. P. byli podle § 229 odst. 1 tr. ř. odkázáni s uplatněnými nároky na náhradu škody na řízení ve věcech občanskoprávních.

Trestného činu loupeže se obžalovaný dopustil podle zjištění městského soudu tím, že dně 12. 3. 1985 kolem 19.00 hod. v Praze 8 v bytě B. P. v úmyslu zmocnit se částky 41 500,- Kčs nejdříve kuchyňským nožem ohrožoval B. P., potom mu podrazil nohy, a když upadl, udeřil jej popelníkem do hlavy, a když B. P. ztratil vědomí, svázal mu ruce i nohy a s částkou 41 500,- Kčs z bytu odešel.

Proti citovanému rozsudku podal v zákonné lhůtě odvolání poškozený B. P.

Poškozený B. P. napadl rozhodnutí městského soudu pouze ve výroku, jímž byl ve smyslu § 229 odst. 1 tr. ř. odkázán s uplatněným nárokem na náhradu škody na řízení ve věcech občanskoprávních. Vyslovil přesvědčení, že na podkladě výroku o vině nebylo důvodu mu nepřiznat alespoň částku 41 500,- Kčs (třebaže uplatnil v trestním řízení požadavek na náhradu částky o 1000,- Kčs vyšší), a navrhl proto, aby odvolací soud v uvedeném směru rozhodnutí soudu prvního stupně změnil a uložil obžalovanému povinnost zaplatit mu částku 41 500,- Kčs s 3 úrokem od 12. 3. 1985 do zaplacení s tím, aby podle § 229 odst. 2 tr. ř. byl se zbytkem uplatněného nároku odkázán na řízení ve věcech občanskoprávních. V rámci odvolacího řízení doplnil odvolatel tento návrh vyjádřením, že ponechává na úvaze Nejvyššího soudu ČSR, zda mu bude případná náhrada přiznána včetně částky odpovídající peněžní částce zajištěné u obžalovaného, o jejímž vrácení poškozenému sice již bylo rozhodnuto, ale toto rozhodnutí dosud nebylo realizováno.

Z podnětu odvolání poškozeného B. P. Nejvyšší soud ČSR přezkoumal s ohledem na ustanovení § 246 odst. 1 písm. d) tr. ř. podle § 254 odst. 1, odst. 2 tr. ř. zákonnost a odůvodněnost toliko výroku o náhradě škody, a to ještě pouze v části, kterou bylo rozhodnuto o nároku poškozeného B. P., a zabýval se přitom i správností postupu řízení, které vydání této části výroku o náhradě škody předcházelo. Vzhledem ke své zákonné přezkumné povinnosti se přitom odvolací soud zabýval i pochybeními odvolatelem výslovně nevytýkanými, a dospěl následujícím závěrům:

Městský soud v Praze podle odůvodnění napadeného rozsudku poškozeného B. P. s celým uplatněným nárokem na náhradu škody na řízení ve věcech občanskoprávních především proto, že částka, kterou obžalovaný poškozenému odcizil, měla být určena ke spekulativnímu nelegálnímu nákupu devizových prostředků, a dále proto, že se podle názoru soudu prvního stupně nepodařilo zjistit, zda celá odcizená částka byla vlastnictvím poškozeného nebo patřila více osobám. Navíc poukázal městský soud na to, že ohledně poškozeného B. P. bylo rozhodnuto o vydání částky, která byla u obžalovaného v průběhu přípravného řízení zajištěna, a v době konání hlavního líčení nebylo ještě zřejmé, zda tato částka byla či bude uvedenému poškozenému vydána. Pro úplnost pak městský soud zdůraznil, že poškozený požadoval náhradu částky 42 500,- Kčs, ačkoliv bylo provedenými důkazy prokázáno, že mu byla násilně odcizena částka pouze 41 500,- Kčs.

Žádný ze shora uvedených důvodů, i když některé se zcela nebo zčásti zakládaly na pravdě, však podle zjištění odvolacího soudu neodůvodňoval postup podle § 229 odst. 1 tr. ř. a odkázání poškozeného B. P. s celým řádně a včas uplatněným nárokem na náhradu škody na řízení ve věcech

občanskoprávních.

Z pravomocného výroku o vině, konkrétně z části tohoto výroku, kterou byl M. H. uznán vinným trestným činem loupeže podle § 234 odst. 1, 2 písm. b) tr. zák., je patrné, že podle zjištění městského soudu se obžalovaný tohoto trestného činu dopustil násilným zmocněním se částky 41 500,- Kčs ke škodě poškozeného B. P. Není tedy sporu o tom, že podle uvedených skutkových i právních závěrů soudu prvního stupně se obžalovaný násilně zmocnil cizí věci ve smyslu § 234 tr. zák. a tohoto protizákonného jednání se dopustil ke škodě poškozeného B. P. odcizením částky 41 500,- Kčs. Postavení poškozeného ve smyslu § 43 odst. 1 tr. ř. ostatně B. P. městský soud sám přiznal usnesením vydaným ve smyslu § 44 odst. 2 tr. ř. v rámci hlavního líčení dne 26. 6. 1985 a umožnil mu rovněž uplatnění nároku škody ve smyslu § 43 odst. 2 tr. ř.

Poškozený B. P. přitom podáním ze dne 13. 6. 1985 uplatnil proti obžalovanému ještě před zahájením dokazování v hlavním líčení požadavek na náhradu škody ve výši 42 500,- Kčs, přičemž uvedený návrh splňoval všechny náležitosti předpokládané ustanovením § 43 odst. 2 věta třetí tr. ř.

K tomu je třeba uvést, že škodu jako kategorii občanského zákoníku je nutno chápat jako újmu, která nastala (projevila se) v majetkové sféře poškozeného a je objektivně vyjádřitelná všeobecným ekvivalentem, tj. penězi, a je tedy – pokud nedošlo k naturální restituci – napravitelná poskytnutím majetkového plnění, především poskytnutí peněz. Skutečnou škodou se potom rozumí újma spočívající ve zmenšení majetkového stavu poškozeného a reprezentující majetkové hodnoty, které by bylo nutno vynaložit, aby došlo k uvedení věci do předešlého stavu (srovnej především č. III/1967 sb. rozh. tr. a č. 55/1971 sb. rozh. obč.). V trestním řízení lze přitom uplatňovat nárok na náhradu pouze majetkové škody způsobené trestným činem, přičemž takovou škodou je škoda, jejíž vznik je v příčinné souvislosti se skutkem, pro nějž je pachatel stíhán a který je uveden v žalobním návrhu (§ 220 odst. 1 tr. ř.).

V daném případě nepochybně došlo ke zmenšení majetkového stavu poškozeného protizákonným jednáním obžalovaného. Není pak rozhodující, zda byl takto zkrácen na majetku, který získal prodejem, půjčkou nebo jakýmkoliv jiným legálním způsobem; o zákonnosti nabytí odcizených peněz poškozeným nevznikly v tomto řízení žádné pochybnosti. Pokud pak šlo o konkrétní určení těchto peněz, jehož nelegálností městský soud mimo jiné argumentoval, nemohla mít ani tato skutečnost jakýkoliv vliv na shora uvedená zjištění o vzniku škody, stejně jako nemohl mít vliv na zákonné právo poškozeného na její úhradu, nebylo-li vůči poškozenému použito v jiném řízení postupu např. podle § 55 odst. 1, resp. § 73 odst. 1 tr. zák.

Podle konstantní judikatury (srovnej např. č. 34/1963 sb. rozh. tr.) pokud v adhezním řízení poškozený náležitě uplatnil nárok na náhradu škody (jak učinil i poškozený B. P.), je soud povinen, jsou-li pro to dostatečné podklady, současně s výrokem o vině rozhodnout o povinnosti pachatele k náhradě škody a nikoliv odkazovat poškozeného na řízení ve věcech občanskoprávních. V trestní věci obžalovaného M. H. soud prvního stupně měl dostatečný podklad k takovému rozhodnutí ve výroku o vině, který byl právem založen na podstatě neměnných a ve všech zásadních otázkách téměř shodných výpovědích obžalovaného i poškozeného, a ani z tohoto hlediska nebylo proto důvodu postupovat podle ustanovení § 229 odst. 1 tr. ř.

Ze záznamu založeného ve spise je patrné, že u M. H. byla kromě jiného nalezena částka 9900,- Kčs, přičemž usnesením vyšetřovatele SNB – Oddělení vyšetřování VB Praha 8 – Bohnice z 6. 5. 1985 ČVS: VV-96/46-85 bylo podle § 80 odst. 1 tr. ř. z této částky vydáno 9821,70,- Kčs poškozenému B. P. Proti tomuto usnesení sice podal obviněný M. H. stížnost, ta však byla usnesením městského prokurátora v Praze z 23. 5. 1985 sp. zn. 2 Kv 68/85 podle § 148 odst. 1 písm. c) tr. ř. zamítnuta, takže rozhodnutí o vydání uvedené částky poškozenému se stalo pravomocným a vykonatelným. Podle vyjádření poškozeného mu tyto peníze dosud nebyly vydány. To však na věci nic nemění proto,

že i podle výpisu z knihy trestních depozit je tato částka uložena v depozitu městské prokuratury v Praze, a je pro účely tohoto trestního řízení nadále k dispozici. Bylo proto na místě o tuto částku povinnost obžalovaného k náhradě škody poškozenému snížit, ovšem zbývající částku do výše škody zjištěné napadeným rozsudkem poškozenému přiznat.

Protože tak městský soud neučinil, bylo jeho rozhodnutí o náhradě škody v této části nesprávné a Nejvyšší soud ČSR proto z podnětu odvolání poškozeného B. P. napadený rozsudek podle § 258 odst. 1 písm. f), odst. 2 tr. ř. částečně zrušil v nesprávném výroku, jímž byl uvedený poškozený neprávem plně odkázán na řízení ve věcech občanskoprávních.

Vzhledem k tomu, že odvolací soud mohl bez jakéhokoliv doplňování řízení vycházet z důkazů bezchybně provedených soudem prvního stupně a současně převzít i převážnou většinu jeho správných skutkových i právních závěrů, nic nebránilo využití postupu podle § 259 odst. 3 tr. ř., v jehož rámci Nejvyšší soud ČSR meritorním rozhodnutím o nároku na náhradu škody uplatněnému poškozeným B. P. uložil podle § 228 odst. 1 tr. ř. nyní již pravomocně odsouzenému M. H. povinnost zaplatit tomuto poškozenému částku 31 678,30,- Kčs s 3 úrokem od 28. 6. 1985.

Úrok z prodlení byl přiznán podle zásady, že ke škodě způsobené trestným činem patří též příslušenství nároku na náhradu škody, kterým jsou mimo jiné též úroky z prodlení.

Tyto úroky z prodlení ovšem nebylo možno přiznat počínaje dnem

12. 3. 1985, tedy dnem spáchání trestného činu loupeže, jak se nesprávně ve svém odvolání domáhal poškozený, a to již proto, že z ustanovení § 78 a § 85 odst. 1 obč. zák. vyplývá právo poškozeného požadovat úroky z prodlení nejpozději ode dne následujícího po dni, kdy řádně uplatnil návrh na náhradu škody ve smyslu § 43 odst. 2 tr. ř. (viz. č. III/1967 sb. rozh. tr.), což bezprostředně souvisí s otázkou splatnosti neboli tzv. dospělosti závazku k náhradě škody.

Z cit. ustanovení § 78 obč. zák. ovšem navíc vyplývá, že nebyla-li doba splnění dluhu dohodnuta, stanovena právním předpisem nebo určena v rozhodnutí, jako tomu bylo i v našem případě, je dlužník povinen splnit dluh prvního dne po tom, kdy byl o splnění věřitelem požádán (viz též č. 55/1973 sb. rozh. tr.). Toto ustanovení má obecnou platnost a vztahuje se na všechny případy závazků, tedy i na závazky k náhradě škody, přičemž podle § 85 odst. 1 obč. zák. je dlužník v prodlení mimo jiné tehdy, nesplní-li dluh včas, tj. ve stanovené době splnění, a od tohoto dne, od něhož je škůdce v prodlení, může také poškozený požadovat i úroky z prodlení, které podle § 1 vyhl. ministerstva spravedlnosti č. 45/1964 Sb., provádějící některá ustanovení občanského zákoníku, činí 3 ročně do zániku pohledávky.

V trestním řízení je zpravidla rozhodné, kdy se obviněný seznámil s výsledky vyšetřování, a tak se dozvěděl o uplatněném nároku poškozeného na náhradu škody. Poškozený B. P. nárok na náhradu škody však neuplatnil již v přípravném řízení, ale až po podání obžaloby u městského soudu již citovaným písemným podáním ze dne 13. 6. 1985, doručeným soudu prvního stupně dne

17. 6. 1985, nikoliv však obžalovanému. Obžalovaný M. H. se tak o uplatnění nároku poškozeného a o jeho konkrétní výši dozvěděl až na počátku hlavního líčení dne 26. 6. 1985, a tímto dnem byl tedy také fakticky poprvé poškozeným požádán o splnění závazku vycházejícího z ustanovení § 420 a násl. obč. zák.

Při odpovědnosti za škodu podle občanského zákoníku byl potom dobou splnění závazku následující den, tedy 27. 6. 1985, a protože obžalovaný M. H. v tento den uvedený závazek nesplnil, byl od uvedeného dne v prodlení a poškozený B. P. mohl žádat, aby mu kromě skutečné škody způsobené trestným činem loupeže nahradil do 28. 6. 1985 také úroky z prodlení (srov. k tomu ustanovení § 122

odst. 3 obč. zák. o počítání času, a dále č. 31/1983 sb. rozh. tr.).

Odvolávací soud proto přiznal poškozenému B. P. 3 úroky z prodlení od 28. 6. 1985 do zaplacení pohledávky, a to i přesto, že poškozený se těchto úroků domáhal až ve svém odvolání, aniž je požadoval před zahájením dokazování v hlavním líčení či později v řízení před městským soudem. To proto, že úroky z prodlení jsou jen příslušenstvím nároku poškozeného na náhradu škody a takový nárok je možno upřesnit do doby, dokud se soud neodebere k závěrečné poradě.